

טיפול באמנויות: מחקר ויצירה במעשה הטיפולי

תמות בשירים הנכתבים על ידי מטופלים עם פגיעה מוחית טראומטית (TBI): הבדלים בין קבוצות גיל

סיכמה: דנה פרנקלין - סביון, בוגרת תואר MA, בית הספר לטיפול באמצעות אמנויות, אוניברסיטת חיפה.

בשלב ניתוח הנתונים, מילות השירים חולקו לקטגוריות שונות כאשר בסופו של דבר זוהו מספר תמות מרכזיות שחזרו על עצמן ובנוסף נבדקה שכיחות הופעתן בקבוצות הגיל השונות:

רפלקציה עצמית: התמה השכיחה ביותר בכל קבוצות הגיל ובמיוחד בקבוצת ההתבגרות המוקדמת ובקבוצת ההתבגרות המאוחרת המייצגות שלב התפתחותי חדש בו האדם מעריך מחדש את אישיותו ואת מיקומו בחייו ביחס לסובבים אותו.

מסרים: הופיעו ברבע מכלל השירים וכללו רגשות, התנסויות ומסרים חיוביים שהמטופלים היו רוצים להעביר לאחרים. תמה זו בלטה בקבוצת ההתבגרות האמצעית, המאופיינת בהימנעות מעימותים ישירים עם הסובבים ובהעדפת דרך ביטוי עקיפה יותר.

זכרונות: הזכרונות מספקים למטופל הקלה ממצבו הנוכחי ומסייעים לו ביצירת זהותו החדשה. תמה זו עלתה ברוב קבוצות הגיל אך בלטה בקבוצת הילדים ובקבוצות ההתבגרות המוקדמת והאמצעית. את זאת החוקרים לא הצליחו להסביר והמליצו על מחקר עתידי.

רפלקציה על אודות אחרים משמעותיים למטופל: אהבה, הכרת תודה, כעס ותסכול כלפי אחר משמעותי. תמה זו הופיעה במידה שווה בכל קבוצות הגיל.

ביטוי הקושי הקשור לנכות ולאשפוז עצמו: תמה שעלתה בעיקר אצל מטופלים מקבוצות ההתבגרות המאוחרת והבגרות המוקדמת שעסוקים בשאלות לגבי תכנון העתיד.

פגיעה מוחית טראומטית- (Traumatic Brain Injury) TBI, הינה פגיעה הנגרמת מחבלה ו/או מסיבות אחרות ואשר באה לידי ביטוי בליקויים בתפקודים קוגניטיביים, פיזיים ותקשורתיים. תהליך השיקום מ-TBI הינו ארוך ובמהלכו המטופל עלול לחוות תחושות קשות וכן התאבלות על העבר ועל אובדן תכניות העתיד. הצלחת הסתגלותו מחדש של אדם עם TBI תלויה בחומרת הפגיעה, ביכולתו להשתמש במנגנוני הגנה ובהימצאותה של רשת חברתית תומכת. בנוסף, יכולים להיות הבדלים בין אנשים בגילאים שונים בדרך הסתגלותם לנכות.

כתיבת שירים במסגרת טיפול במוסיקה הינה טכניקה נפוצה בעבודה עם מטופלים עם TBI התורמת רבות לתהליך הסתגלותם תוך כדי השיקום בכך שמאפשרת להם הזדמנות להביע רגשות קשים ולחזק את הערכתם העצמית ואת עצמאותם. במחקרים שנעשו עד כה בתחום, לא היתה כל התייחסות לגיל או מין המטופל כגורמים היכולים אף הם להשפיע על תהליך השיקום. המחקר הנוכחי מציג תמות מרכזיות שעולות בשירים הנכתבים במהלך טיפול במוסיקה על ידי מטופלים עם TBI וכן בודק את שכיחותן בקרב קבוצות גיל שונות.

שלושה מטפלים במוסיקה אספו באופן רטרוספקטיבי 82 שירים שנכתבו על ידי 31 מטופלים הסובלים מ-TBI במהלך מפגשים טיפוליים בין השנים 1993-2004. המטופלים נחלקו לשש קבוצות גיל: ילדים (גילאי 5-8), התבגרות מוקדמת (9-13), התבגרות אמצעית (14-16), התבגרות מאוחרת (17-21), בגרות מוקדמת (22-32), ומבוגרים (33-65).

מגבלות המחקר: ראשית, משום שהשירים נאספו במהלך 11 שנים, קשה בדיעבד להיזכר בכוונות שמאחורי המילים של כל מטופל ומטופל. שנית, שימוש חוזר במילים מסוימות בפזמון למשל, עלול להטות את התוצאות של שכיחות התמות. שלישית, חוסר איזון בין מספר הגברים למספר הנשים עלול היה להטות את התוצאות. לבסוף, מידת המעורבות של המטפלים בכתיבת השירים והגישה הטיפולית שבה נקט כל אחד מהם, שהיוו משתנים מתערבים, לא קיבלו התייחסות במחקר הנוכחי.

ביבליוגרפיה

Baker, F., Kennelly, J., & Tamplin, J. (2005). Themes in songs written by clients with traumatic brain injury: Differences across the lifespan. *Australian Journal of Music Therapy, 16*, 25-42.

דנה פרנקלין - סביון, danافر10@yahoo.com

דאגות לגבי שיפור המצב בעתיד: תמה זו עלתה בעיקר אצל מטופלים מקבוצות ההתבגרות המוקדמת והמאוחרת, הנכנסים לשלב התפתחותי חדש והבוחנים את התנהגותם ומיקומם ביחס לחברה.

דמיון ורוחניות: שימוש בדימויים ובמטאפורות שעוזרים למטופלים להבין את מסע חייהם. תמה זו הופיעה בקבוצת ההתבגרות המאוחרת ובתקופת הבגרות המוקדמת. לעומת זאת, מילים המבטאות רוחניות כמו תפילה, אמונה, אלוהים וכו' הופיעו לעיתים רחוקות בלבד.

לסיכום, תוצאות המחקר הדגימו כי כדי לבצע החלטות נכונות במסגרת הטיפול עם מטופלים עם TBI על המטפלים במוסיקה להיות קשובים לתמות המרכזיות המעסיקות כל קבוצת גיל ולהיות מודעים להבדלים בין הקבוצות.